

УДК 81

ІНФОРМАЦІЙНА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК НАЙВПЛИВОВІШИЙ ЧИННИК УТВОРЕННЯ НАЗВ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НА ПОЧАТКУ XXI СТОРІЧЧЯ

Ніколенко О. В.

Статтю присвячено аналізу лексичних інновацій назв людини у словниковому складі англійської мови на початку XXI століття, що виникли внаслідок інтенсивного розвитку інформаційних технологій. На новітньому мовному матеріалі розглядаються найпродуктивніші способи словотвору англійських назв осіб.

Ключові слова: інтернет-комунікація, телескопізм, неологізми, е-номінації, нікнейми.

Статья посвящена анализу лексических инноваций названий человека в словарном составе английского языка в начале XXI столетия, которые образовались в результате интенсивного развития информационных технологий. На новейшем языковом материале рассматриваются продуктивные способы словообразования английских названий лиц.

Ключевые слова: интернет-коммуникация, телескопизм, неологизмы, е-номинации, никнеймы.

The article focuses on a great number of lexical innovations of human names in the English language in XXI century that are produced by information technologies. The productive ways of forming human names in the English vocabulary are researched.

Key words: Internet communication, telescoping, neologisms, e-nominations, nicks.

Актуальність обраної теми зумовлена зростанням інтересу сучасного мовознавства до вивчення інноваційних процесів у словниковому складі сучасної англійської мови та способів утворення неологізмів.

Мета даного дослідження – проаналізувати найменування людини, що народжуються внаслідок комп'ютеризації й інтернетизації у сучасній англійській мові; дослідити нові словотворчі елементи і моделі їх утворення та функціонування; виділити найпродуктивніші способи утворення цих мовних одиниць.

Об'єктом дослідження в даній статті обрані номінації назв людини, що утворилися в результаті впровадження інформаційних технологій.

На початку XXI століття словниковий склад англійської мови значною мірою поповнився лексико-фразеологічними інноваціями, що виникли внаслідок такого мікросоціального чинника, як інформаційна революція. Ю. В. Трач вказує, що поняття інформаційної революції не має в сучасному науковому дискурсі однозначного тлумачення. Його зміст можна прояснити шляхом зіставлення з іншими суміжними поняттями, такими як “технічна революція”, “технологічна революція” і “науково-технічна революція”. У широкому сенсі, під інформаційною революцією можна розуміти всі докорінні зміни в технологічних основах зберігання і передачі інформації, що відбулися в історії людства (формування людської мови, винайдення писемності, друкарського верстата і сучасних інформаційних технологій). У вузькому сенсі, інформаційна революція є частиною науково-технічної революції, яка розпочалася із середини XX ст., тобто виступає як специфічний феномен, що характеризує сучасну соціокультурну ситуацію [6]. З 1990-х років результатом інформаційної революції відбулося широке впровадження інформаційних технологій у всіх сферах соціального життя. Безумовно, що бурхливий розвиток технологій не міг не вплинути на утворенні нових слів та словосполучень у сучасній англійській мові. Інноваційні процеси XXI століття у сфері інформатики, економіки, мас-медіа сприяли інтенсивному утворенню нових номінацій назв людей та їх соціальних груп, бо інтерес до людини як до центру

Всесвіту та до людських потреб як детермінуючих різні види людської діяльності є одним з головних принципів світогляду людства в сучасному світі.

Як вказує Ю. А. Зацний за останні десятиліття в англійському словотворі істотно зростає кількість афіксальних і складних неологізмів [2, с. 165]. Найбільший ступінь новизни мають мовні одиниці, створені за допомогою нових афіксів чи напівафіксів, таких, як: - *nano-*, *mega-*, *hyper-*, *multi-*, *cyber-*, *eco-*, *e-*, *i-*, *mini-*, *-ist*, *-holic*, *-gate* (*nanocosm*, *mega-celebrity*, *hypergrowth*, *multibillion*, *cyberjournalism*, *eco-efficiency*, *e-business*, *i-communities*, *minisummit*, *hacktivist*, *computerholic*, *weaponsgate*) etc. Характерною рисою сучасних афіксів є їх термінологізація, практичне закріплення за певною науково-технічною сферою.

Суфіксація є одним з найпоширеніших способів творення як загально-вживаних слів, так і термінологічної лексики англійської мови. Позначення назв осіб в англійській мові переважно здійснюється через афіксацію і словоскладення. Поняття особи найбільш адекватно виражають моделі похідних слів, що утворюються за допомогою набору певних суфіксів зі значенням особи: **-er / -or**, **-ist**, **-man**, **-ee**, **-eer**, **-ster**, **-ite**, **-an / -ian**, **-ant / -ent**, **-arian**, **-ard**, **-ician**, **-ess**, **-iel-y**, **-nik** (*lifestyler*, *aerolist*, *houseman*, *inductee*, *auctioneer*, *teamster*, *Blarite*, *Oxfordian*, *applicant*, *trustafarian*, *dullard*, *ballistician*, *priestess*, *foodie*, *protestnik*) etc.

Для позначення людей, які пов'язані з Інтернет сферою у сучасному суспільстві вводяться нові слова із суфіксом – *er*: *blogger* (a person who keeps and updates a blog), *webber* – (one who who forms webs), *onliner* (an internet user), *noogler* (a new Google employee) [16]. У створенні нових інтернет-найменувань часто використовується злиття основ двох слів або поєднання їх фрагментів. Підлітків, які проводять чимало часу перед комп'ютерним екраном, стали називати *screenagers* [16].

В умовах біореволюції зростає лексичний вокабуляр таких галузей біологічної науки, як біотехнологія, генна інженерія. Зароджуються не тільки нові види сільськогосподарських культур, а й нові біопрофесії. Людина, яка вирощує над-великі гарбузи, дістала назву *pumpkineer* (*pumpkin* + *engineer*).

Характерною особливістю суфікса **-er** є те, що в сучасній англійській мові він вживається для утворення складнопохідних назв осіб, як, наприклад, *night-porter*, *skytrooper*, *stuckholder*, *globoprotester*, *bodyshopper*, *netsurfer*, *do-gooder*, *dot-commer* (a person who carries out business on the Internet). "Before the ceremony, one *dot.commer* sat outside with a sign: "Will Trade Stock Options for Food" [11].

Утворюючи нові слова, суфікс **-ist** виражає значення активно діючої особи з різних галузей трудової діяльності: а) *technologist*, *biologist*, *economist*, *motorist*, *harpist*, *manicurist*, *columnist*, *anthropologist*, *bioethicist* (учений, який працює над проблемою етичних аспектів утручання людини в біологічні процеси); б) назви прихильників авторів різних наукових учень, течій і суспільно-політичних теорій та рухів: *suffragist*, *Darwinist*, *Europeanist*, *behaviorist*, *evolutionist*, *antiglobalist*, *modernist*, *hacktivist*, *raw foodist*, *rawist* (вегетаріанці, які споживають їжу в сирому вигляді).

Сучасні активісти, борці за Інтернет-свободу, *hactivists* (політико-мотивовані хакери), оголосили війну фірмам, які провадять діяльність, спрямовану проти соціального Інтернет-проекту – Вікілікс. "*Hactivists* from the online group Anonymous have turned their attention to Yemen as part of their battle for greater net freedoms" [12].

Спеціалісти у використанні нових пристроїв (*gadgetologists*) – суперпрофесіонали, яким не потрібні жодні інструкції. "He will be performing his gig in real, human form on February 3 while *gadgetologists* translate his words and movements into a 3D computer version" [15].

Префіксальний спосіб словотворення також поповнює словниковий склад англійської мови, хоча порівняно із суфіксальним – меншою мірою. І знову завдяки стрімкому розвитку комп'ютерної індустрії та телекомунікаційним мережам новий елемент **e-** (етимологічно-аббревіатурне скорочення слова *electronic*) внесено до категорії префіксоїди. З'явилися численні інновації, що позначають не тільки нові сфери інтернет-діяльності, а й назви людей, що в них залучені. Люди, що ведуть підприємницьку діяльність тільки за допомогою

комп'ютерної техніки, – кіберпрацівники: *e-entrepreneur, e-retailer, e-cruiter, e-buyer, e-importer, e-exporter, e-manufacturer, e-surfer, e-lancer*. У газеті "Independent" так описують сучасну назву *e-lancer*. "*E-lancers are internet-enabled home and mobile workers who rely on the internet to organise their work and communicate with colleagues*" [13]. У Великобританії, як зазначає Ю. А. Зацний, кілька років тому введено офіційну посаду чиновника, відповідального за розвиток електронної торгівлі через Інтернет (*e-enjoy*). Цей чиновник працює під керівництвом "електронного міністра" (*e-minister*) [2, с. 12].

Зростання ролі кіберіндустрії відбивається у численних лексичних новоутвореннях з префіксом **cyber-**, що позначають знавців комп'ютерної техніки, кібер-гуру та активних користувачів Інтернету: *cyberhead, cyberbuff, cyberjunkie, cyberlawyer, cyberscriber, cyberpunk, cyberguru, cybernerd, cybercitizen, cyber-surfer* [17]. Інновації, утворені за допомогою цього словотворчого елементу, називають "кібернеологізмами".

Спостерігаємо численні випадки утворення похідних слів від префікса **techno-** (relating to or involving technology). Префікс **techno-** слід вважати дуже продуктивним, бо він бере участь у створенні не тільки термінів, а й одиниць загального функціонування. Кількість знавців комп'ютерної техніки, кібер-гуру збільшується кожного дня: *technophile, technofreak, technoguru, technopundit, technonerd, technosavant, technogeek, technoguru, technopundit, technonerd, technosavant*. Ті, хто розбагатів за допомогою нових технологій, дістали назви *techno-billionaires, techno-zillionaires*. "*Much as we look back in anger at the robber barons of the Industrial Age, so will our future historians harshly judge the rancid excesses of today's techno-zillionaires*" [9].

Одним із популярних способів утворення англійських антропонімів є **телескопія**. Під телескопією розуміємо процес, коли нове слово народжується зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або зі злиття скорочених основ двох слів. Значення такого нового слова здебільшого містить сумарне значення обох своїх складників. Іноді це сумарне значення складається із суми повного лексичного значення першого чи другого складника і граматичного значення іншого. "Особливістю будови телескопного слова... є те, що принаймні один із його компонентів представлено не цілою, а усіченою формою, її фрагментом ("уламком", за термінологією І. М. Бермана, Т. Р. Тимошенко). Більшість телескопізмів, на відміну від аббревіатур, не мають відповідників у вільних словосполученнях, а народжуються внаслідок утворення асоціативних зв'язків, між двома синтаксично відокремленими словами ... основною ознакою телескопного слова є поєднання "уламка" чи "уламків" може бути найрізноманітнішим..." [1, с. 175]. Важливо, що в телескопізмі має бути ініціальна частина одного та кінцева частина іншого слова (одне з них при цьому може бути представлене повністю) [4, с. 72].

У телескопізмах може відбуватися не лише універбація значень вихідних лексем, а й певні семантичні модифікації: додавання, перенесення, переосмислення значень: *netizen* (Internet + citizen) – активний учасник інтернет-спільноти, *Internaut* (Internet + astronaut) – дизайнер, оператор, технічно підкований користувач Інтернету, *blogocrat* (blog + *bureaucrat*) – блогер, який все виконує чітко за правилами, *webrarian* (web+ librarian) – людина, яка є експертом не тільки в пошуку інформації у всесвітній мережі, а й формує каталогізацію цієї інформації. Все більше розповсюдження отримують телескопічні назви людей, пов'язані з соціальною мережею мікроблогів "Twitter":

tweetizen (twitter + citizen) – a twitter user who not only uses twitter to keep in touch with people they know in "real" life but often to keep in touch with people they know solely through twitter or cyber space;

twitiot (twitter + idiot) – a person saying stupid things, or being annoying, on Twitter;

twitict (twitter + addict) – someone who is addicted to Twitter;

tweople (twitter + people) – members of a Twitter;

twitterati (twitter + literati) – glamorous twitterers whom everyone wants to follow [17].

Становлення і розвиток інформаційної індустрії як сфери виробництва засобів масової комунікації зумовлено розширенням сфери інформаційних потреб суспільства, суспільно-економічним та науково-технічним розвитком, процесами глобалізації системи масової комунікації. За визначенням О. В. Зернецької, глобалізація системи масової комунікації – поняття, що активно використовується з кінця ХХ століття, відображає процес трансформації комунікаційної системи, такої трансформації, яка пов'язана з утворенням більш широкої мережі комунікаторів, що обслуговуються й покриваються на більш великому інформаційному просторі єдиною, але розгалуженою системою засобів масової комунікації [3]. Виробники масової інформації, з одного боку, – для вираження інтересів сучасного суспільства, а з другого, – для ефективного впливу на масову свідомість, опановують технологічно-передові засоби і в результаті дістають нові професійні назви: *cyber-journalists*, *bloggers*, *webcasters* [14].

З'являється дедалі більше людей, які працюють удома, використовуючи комп'ютер і телефон (*teleworkers*). І навіть священики (*televangelists*) регулярно пропагують вірування, звертаючись до людей через екран. Назви осіб за професією виділяються зі всієї маси новостворених лексичних одиниць, бо вони називають особу за соціально найбільш значущою ознакою – за її місцем і роллю в суспільному виробництві.

В англійському словотворі значне місце посідають найрізноманітніші види скорочень. Серед них найпоширеніші – **аббревіація та акронімізація**. "Абревіація – це поєднання в одному слові кількох слів, що скорочуються до кореня чи основи, до кількох складів, до окремих букв" [5, с. 4]. Крім великої кількості технічних та економічних термінів, літерні аббревіатури беруть участь у формуванні складних слів назв осіб. Так, наприклад, вони є компонентами таких композитів, як *PC user*, *PC-maker*, *WTO members*.

Акроніми (*acronyms*) представляють собою скорочення, які, на відміну від аббревіатур, читаються і сприймаються як звичайні лексичні одиниці. Акроніми утворюються з різних поєднань букв (з перших букв, від перших кількох з останньою та ін). Прагнення передати максимальний обсяг інформації призводить до виникнення дедалі нових компресивних форм, зокрема й назв осіб: *BF – bloody fool (ODMS)*, *VAR – a person who sells goods, esp. computers, after combining them with other products or services in order to increase their value (LDCE)*, *SLD – Social and Liberal Democrats*, *DUMP – Destitute Unemployed Mature Professional*, *SINK – single, independent, go kids, the self – centered urban male*, *HBD – "has been drinking"* [8]. *BANANAs (Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anyone)* – акронім для позначення людини, стурбованої захистом навколишнього середовища. Ще один еко-акронім – *GOOMBY (get out of my back yard)* – той, хто протестує проти небезпечних об'єктів поруч з нею. *SWINE – (Students Wildly Indignant about Nearly Everything)*. "Back in the 1960s, master cartoonist Al Capp characterized the destructive college students of the Vietnam War era as SWINE. These "Students Wildly Indignant about Nearly Everything" were the violent protesters and the destroyers of that time." [9].

Характерною ознакою інтернет-комунікації є розмаїття е-номінацій людини – комп'ютерних прізвиськ (нікнеймів), які користувачі мережевих спільнот (чатах, форумах) обирають самі собі для спілкування. М. Г. Чабаненко визначає нікнейм як неофіційне власне ім'я людини, що надається самостійно носієм з метою приховати особу, і є результатом креативної діяльності у всіх сферах молодіжної комунікації, що здійснюється у письмовій формі [7, с. 13]. Для позначення себе в інтернет-середовищі співрозмовники використовують комп'ютерні лексеми, як наприклад: *cdr400*, *compy*, *irc*, *Integral*, *Portal*, *softdrome*, *ace*, *omega*, *obscurebug*, *hex flAsh0r*, *Screenlog21*, *pal670* тощо. Досліджено, що характерною рисою комунікації в Інтернеті є використання різних видів аббревіатурних скорочень як прояв закону економії мовленнєвих зусиль. Крім того замість слова, словосполучення використовуються цифри і літери не лише для компресії мовленнєвого ланцюга, а й для виходу емоцій, які і спонукають інтернет-комунікантив до спілкування. Фантомність, анонімність, компенсована онімним маркуванням особливості, що характерні для низки е-найменувань, як наприклад, *S.T.A.R.S.*, *pctek*, *Agent_24*, *iPwn*, **=WildCat=* [15]*.

Так само як й інші технології, інтернет – соціальний продукт, що подається культурними цінностями своїх творців. У спільнотах кібер-знавців агресивна конкурентна поведінка постає вирішальною комунікативною стратегією електронного спілкування. Кібер-гуру нехтують лінгвістичними правилами і змішують мовні та цифрові символи для створення різноманітних форм комп'ютерних імен: *X-tremist, X-force, Xplora, Хаquake, hex flAsh0r, flAming ph3wl, C!RCUIT K1LL3r, pal670, OpT1mUs, c0nker* [10]. Таке навмисне порушення норм, вживання цифр, символів, літер, емотиконів замість слова слугує не лише цілям компресії мовного ланцюга, а також є ефективним з прагматичної точки зору – захопити співрозмовників до комунікації. Phiber *Optik* замість *Fiber Optic*, *Psyber* – *Cyber*, *Kosmik* – *Cosmic*, *Bizzy* – *Busy*, *Keios* – *Chaos*, *Zound* – *Sound*, *Trix* – *Tricks*, *gorf* перевернута назва *frog*.

Слід зазначити, що часто-густо причина виникнення інтернет-імені є випадковою, і тому лінгвісти кваліфікують його як немотивоване. Імена в комп'ютерній мережі вигадує собі сам користувач залежно від емоційного стану, професійної діяльності, модних тенденцій в середині субкультури, до якої він може належати тощо.

Отже, за нашими спостереженнями найвпливовішим чинником лексико-семантичних інновацій, зокрема і серед прізвищ, є стрімкий розвиток інформаційних технологій. Інформаційні технології не тільки створюють умови для появи нових номінацій, а й певним чином визначають і якісні зміни в процесах розвитку сучасної англійської мови шляхом словотвору та семантичної еволюції лексики. Серед найпродуктивніших способів утворення неологізмів у назвах людини англійської мови виділимо афіксацію, аббревіацію, телескопію.

Література

1. Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Вища школа, 1988. – 261 с.
2. Зацний Ю. А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу. [Текст] / Ю. А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
3. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. [Текст] / О. В. Зернецька. — К.: Освіта, 1999. – 351 с.
4. Коваленко Г. М. Англійська лексика моди ХХ—ХХІ століть : дис... канд. філол. наук : 10.02.04. / Г. М. Коваленко. – К., 2005 – 243 с.
5. Клименко Н. М. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. [Текст] / Н. М. Клименко. – К.: Наукова думка, 1984. – 252 с.
6. Трач Ю. В. Інформаційна глобалізація як складник глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / Ю. В. Трач – Режим доступу : http://culturalstudies.in.ua/knigi_10_26.php
7. Чабаненко М. Г. Молодежний дискурс как реализация типовой и индивидуальной языковой личности : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 "Русский язык" / М. Г. Чабаненко – Кемерово, 2007. – 24 с.
8. Шиманович Г. М. Когнітивні чинники еволюції назв осіб в англійській мові ХХ століття: дис...канд. філол. наук : 10.02.04 / Г. М. Шиманович. – К., 2005 – 293 с.
9. DailyNews America [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://articles.nydailynews.com>.
10. Lubbock Avalanche-Journal [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lubbockonline.com/blogs/blog-tags/students-wildly-indignant-about-nearly-everything> .
11. How to Hack 1337 warriors h4x0ring guide [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mononccq.wordpress.com>
12. Hacktivists target Egypt and Yemen regimes [Електронний ресурс] // BBCNews – 4 February 2011. – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/technology-12364654>
13. The fluid new age of the e-lancer is upon us [Електронний ресурс] // The Independent. – Tuesday 1 May 2001– Режим доступу:

<http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/the-fluid-new-age-of-the-elancer-is-upon-us-683214.html>.

14. Computerforum [Електронний ресурс] – Режим доступу:
www.computerforum.com .
15. The Guardian [Електронний ресурс] – Режим доступу:
www.theguardian.com
16. TheFreeDictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу:
www.thefreedictionary.com
17. Wordnik [Електронний ресурс] – Режим доступу:
www.wordnik.com/words/phan .